

Asia: VN/23654/2021

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta/Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av arkivlagen och lagen om Riksarkivet

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta arkistolain ja Kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta.

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) pitää perusteltuna, että arkistolaki uudistetaan vastaamaan muuta tiedonhallinnan ja tietosuojan sääntelyä. Arkistotoimi osana tiedonhallinnan kokonaisuutta ja elinkaariajattelua on tuotu lakiehdotuksessa hyvin esille.

Luvussa 3 kuvatut lakiehdotuksen tavoitteet on esitelty selkeästi, ja ne ovat hyvin linjassa tiedonhallinnan kokonaisuutta ohjaavan sääntelyn kanssa.

Yhtenä keskeisenä lakiehdotuksen tavoitteena on selkiyttää ja yhdenmukaistaa arkistoimen terminologiaa. Siinä määriteltäisiin arkistoinnin, arkistometatietojen, arkistotoimen, asiakirjan ja arkistotoimijan käsitteet. Yhdenmukaistamisen näkökulmasta erityisesti asiakirjan käsitteen määrittely vastaamaan julkisuuslain asiakirjan käsitettä on hyvä ja kannatettava uudistus. Toisaalta arkistonmuodostaja-käsitettä on käytetty pitkään ja se on ollut sinänsä toimiva, eikä selkeitä perusteluja sen muuttamisesta ole mielestämme esitetty lakiehdotuksen perusteluissa. Mikäli käsitettä kuitenkin muutetaan ehdotetulla tavalla, pyydämme huomioimaan luvussa 4.1. (keskeiset ehdotukset) 6 §:ää koskevassa kappaleessa oleva maininta arkistonmuodostajasta.

Viranomaisten toimintaan kohdistuvat vaikutukset- luvussa esitetty aineistojen siirron laajentaminen Kansallisarkiston palveluun, sen sijaan että julkishallinnon organisaatiot järjestäisivät arkistoinnin itse, on kannatettava muutos. Tällä edistetään julkishallinnon aineistojen yhdenmukaista hallinnointia ja käytettävyyttä Kansallisarkiston palvelun kautta.

DVV näkee hyvänä muutoksena myös sen, että Kansallisarkisto ei jatkossa arvioisi asiakirja- tai toimijakohtaisesti asiakirjoja, joilla mahdollisesti on kulttuurihistorian tai todistusvoimaisuuden kannalta sellaista arvoa, jonka perusteella ne tulisi säilyttää edelleen myös analogisessa muodossa digitoinnin jälkeen. Tämän arvion tekisi itse toimija, joka on muuttanut tai muuttamassa asiakirjat sähköisiksi. Kansallisarkisto antaisi kuitenkin määräyksiä niistä teki-jöistä, joiden perusteella toimijat kykenisivät paremmin arvioimaan asiakirjojen olomuotoon liittyvää kulttuurihistoriallista arvoa.

Arvonmääritykseen liittyen tarkennuksena esitämme, että analogisten aineistojen kulttuurihistoriallista arvoa määriteltäessä nyt arvioinnissa käytetty tarkka aikaraja (asiakirja on laadittu ennen 1.1.1921) joko poistettaisiin tai arvioinnissa voitaisiin soveltaa aineistokokonaisuuskohtaista harkintaa. Tällä viittaamme esimerkiksi DVV:n toimipaikoissa säilytettäviin yhdistysrekisteriaineistoihin, jotka alkavat vuodesta 1919, jolloin analogisia asiakirjoja saattaa olla vuosilta 1919–1920 vain muutamia kappaleita toimipaikkojen arkistoissa. Näiden kuvaaminen ja toimittaminen Kansallisarkistolle jokaisesta toimipaikasta erikseen ei tunnu mielekkäältä.

Lain 8 § sisältäisi useita yksityiskohtaisia säännöksiä arkistotoimen tehtävien hoitamisesta. Tehtävät on esitetty riittävän selkeästi. Samoin 8.3 §:n mukainen seulontapäätöksen tarve on hyvin selkeytetty verrattuna nykyiseen lakiin. Jatkossa tulisi yhä enemmän mahdollistaa seulontaesityksissä laajempia toimiala- ja/tai tehtäväkohtaisia kokonaisuuksia niin, ettei eri toimialojen toimijoiden tarvitse jokaisen erikseen tehdä omia aineistojaan koskevia esityksiä. Tämä sujuvoittaisi seulonta- ja arvonmääritysprosessia, sekä edesauttaisi julkishallinnon arkistotoimen yhdenmukaistamista.

Lain 9 §:ssä säädettäväksi esitettävä arkistoinnin vastuuhenkilön nimeäminen sekä tällaiselta henkilöltä edellytettävät vaatimukset selkeyttäisivät nykyistä tilannetta ja edesauttaisivat arkistotoimen tehtävistä huolehtimista organisaatioissa. Mitä riittävä koulutus tässä tapauksessa tarkoittaa, tulisiko tätä täsmentää? Joka tapauksessa esitetty muutos antaisi selkeämmän säädösperustan nykyisessä tilanteessa, jossa vastuuhenkilöiltä edellytetään laajaa osaamista ja kokemusta haastavassa toimintaympäristössä, kun aineisto on paljolti sekä analogista että digitaalista, ja jossa analogista aineistoa viedään yhä enemmän digitaalseksi.

Lakiehdotuksen sivulla 92 mainitaan, että ”Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjat siirretään Kansallisarkistolle 14 § 1 momentista poiketen aikaisintaan 10 vuotta lain voimaantulosta.” Kohta, johon tässä viitataan, pitänee olla 14 § 7 momentti?

Aineistojen siirtovelvollisuuden ulottaminen myös muihin kuin valtion viranomaisiin on kannatettavaa (14 § 4 momentti), ja selkeyttää nykyisen arkistolain säädöksiä.

Toiviainen Matti
Digi- ja väestötietovirasto